Florentin Smarandache

NOPȚILE POLARE INUITE

fotovideojurnal
instantaneu
groenlandez

Florentin Smarandache

Nopțile Polare Inuite

Referenți:

Prof. **Elena Adriana Răducan**, scriitor, Craiova

Prof. **Ion Pătrașcu**, Colegiul Național *Frații Buzești*, Craiova

Călin Leucuța, fotograf, *Zephyr foto*, Sibiu

Copyright text, foto, video:

Florentin Smarandache, 2018

fsmarandache@gmail.com

Florentin Smarandache

Nopțile Polare Inuite

Editura Agora
Sibiu, 2018

Redactor de carte:

Mihai Dumitru

headahead@hotmail.com

ISBN 978-1-59973-565-8

03.05.2018

Cumpărat, cu luni înainte, prin agenția daneză *Grønlands Rejsebureau / Greenland Travel*, biletul excursiei groenlandeze: 15-22 mai 2018, cu plata în euro, convertiți imediat în dolari: 3.410,09$, plus taxe. Primit, în sfârșit, prin e-mail, biletul de avion (*e-ticket*) al excursiei groenlandeze, prin reprezentanta agenției, Ms. Maria Hammer:

– *We wish you a pleasant trip to Greenland!*

Din Copenhaga în Kanngerlussuaq (Groenlanda), apoi Ilulissat (Groenlanda), și înapoi în Copenhaga [opt zile la Cercul Polar].

Sfătuiți să ne luăm haine groase: vara și iarna pe fiorduri, dar și pe mare, e frig. Îmbrăcăminte din blană de focă și încălțăminte cu susținătoare pentru glezne.

Mi-am cumpărat de la Walmart *scotchgard* – spray de dat pe haine, bocanci, rucsac, pentru protecție împotriva apei (*waterproof*) și *ankle support* (fabricat din elastic tare, pentru glezne): reține căldura; pentru compresie și îmbunătățirea circulației.

12-14.05.2018

După trei zile daneze (în Copenhaga – capitală – și orășelul Slagelse), urmează... Gro-en-lan-da! **Gro-en-lan-da**!

Din AntArctica (decembrie 2015) în Arctica (mai 2018).

O nouă aventură și documentare, vara, spre nordul alb și rece.

15.05.2018

142 *krone* biletul pentru Trenul 206, Slagelse – Københavns Lufthavn (Aeroportul din Copenhaga), 6:49 – 8:04. Aglomerat, oameni în picioare.

*

M-a dus la gară Dr. Saeid Jafari, profesor de mate la Colegiul Vestsjaelland South din Slagelse.

Saeid este iranian; vorbește persană, daneză, germană, italiană, rusă și engleză.

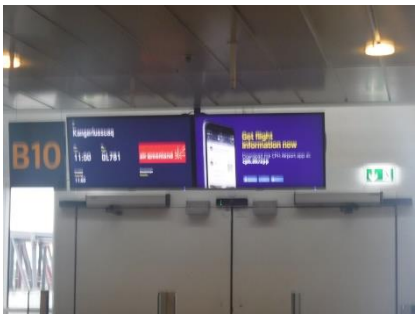

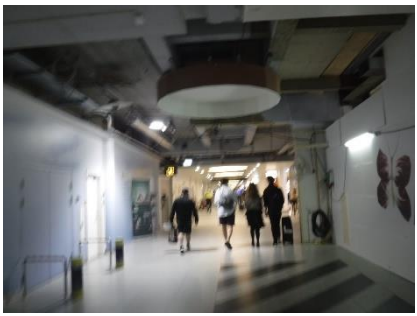

De la terminalul 2, zborul GL 781 cu compania Air Greenland (4 ore și 40 de minute) din Copenhaga în Kangerlussuaq, localitate în vestul Groenlandei, care înseamnă în limba inuiților băștinași Marele Fiord.

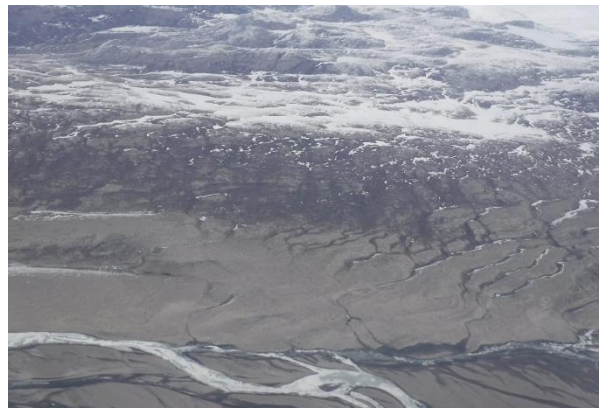

Zburăm deasupra Mării Norvegiei, pe lângă insulele Shetland și Færoe, peste Islanda.

Groenlanda văzută de sus: zăpadă peste tot, munți pleșuvi... nu sunt decât licheni pe stânci, nicio plantă, niciun arbore.

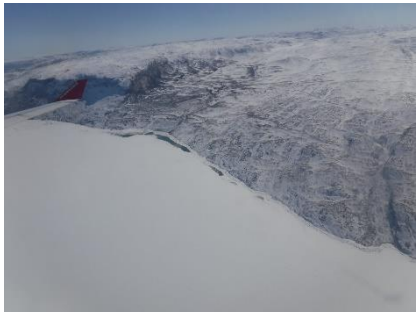

Am aterizat pe Tărâmul Alb. Se aud aplauze în avion.

Câteva case și clădiri colorate: roșu, verde, gri... se zăresc prin hubloul avionului lângă aeroport.

Nunanik Allaiit Tikittarfik

Ankamst Udenrigs

Arrival International

Anunțuri în trei limbi: groenlandeză (limba eschimoșilor inuiți din zona aceasta), daneză și engleză.

Temperatura: - 6°. Nu e prea frig. Cazat la Hotelul, cu același nume ca orașul, Kangerlussuaq, camera 3007.

Populația – doar 500 de locuitori.

Fostele barăci militare americane din timpul celui De-al Doilea Război Mondial, vopsite în roșu, galben, albăstrui ori vernil, transformate în oficii de business turistic.

Karl Hoegh se numește ghidul nostru – jumătate inuit și jumătate danez. Cei veniți astăzi sunt toți danezi, doar mie trebuie să-mi explice în engleză. În loc de cojoc sau jachetă, îmbrac două sau trei pulovere, unul peste altul. Așa sunt mai comod și mai ... excentric!

Scriu la repezeală pe unde mă găsesc, uneori amestec limbile fiindcă nu pot traduce instantaneu. Ori scriu pe întuneric sau mișcat - din mersul mașinilor și pun semne de întrebare unde nu mi-e clar...

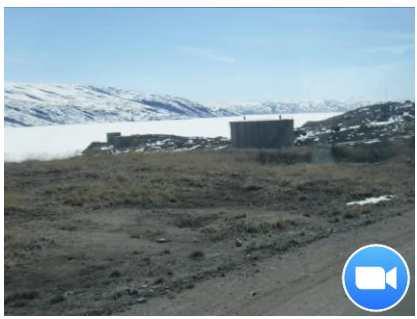

Jurnalul mi-este presărat cu ciorne – care vor fi elucidate mai târziu...

Dar revăd textul înainte de publicare.

*

În daneză, orășelul se numea anterior Søndre Strømfjord. Așezarea Kangerlussuaq a fost, începând din octombrie 1941, baza militară Bluie West, construită de colonelul nord-american B. Balchen, împreună cu alte baze americane pentru a preveni cucerirea Groenlandei de către naziști, care deja ocupaseră Danemarca. Aeroportul militar a fost transformat, după război, în aeroport civil – singurul aeroport internațional din insulă.

Ne aflăm deja în interiorul Cercului Polar la 50 km spre nord.

Groenlanda, care în limba băștinașilor se numește *Kalaallit Nunaat*, este cea mai întinsă insulă (2.166.086 km²) de pe Terra, cu o populație de aproape 57.000 de locuitori.

Țărmul vestic beneficiază de un climat mai blând, fiind mai populat și atrăgând turiști, față de țărmul estic. Groenlanda și-a obținut autonomia față de Danemarca. Are și o capitală, orașul Nuuk, care este în plină dezvoltare, cu o populație de circa 17.000.

La prânz, conform panoului electronic, s-au înregistrat 2° C; cald pentru Groenlanda.

La începutul iernii, temperaturile ajung aici la -54° C!

După mitingul informativ, am fost luați cu un autobuz 13 km de-a lungul fiordului pentru a vedea panorama:

- arbuști subțiri;
- ierburi vestejite;
- mai apar și animale, când te depărtezi de aeroport;
- lacuri înghețate care au început parțial să se dezghețe;
- spre capătul fiordului – o mlaștină înghețată;
- fertilizatoarele pentru agricultură;

- regiunea aceasta a fost vulcanică în era geologică;
- au fost aduși de oameni, 24 de boi-moscați [*Bovibus moschatus* = Musk Ox] acum douăzeci de ani, iar între timp populația lor s-a înmulțit ajungând la 15.000-20.000;
- am ajuns apoi la rezervorul de apă de băut.

Se apropie miezul nopții, dar este lumină afară ca ziua! Prima Noapte Polară pe care o simt pe viu...

Ce-i rău cu lumină continuă sau noapte continuă este că nu mai percepi dacă este dimineață sau seară. Nu știi daca e ora zece seara sau ora zece dimineața!

Când vizitasem Alaska, în 2009, cei cu care locuiam acolo îmi spuneau că nu frigul era problema principală, ci întunericul care le provoacă depresie.

Aceeași stare în Groenlanda, chiar și-n Danemarca – unde ziua este foarte scurtă iarna (șapte ore, iar noaptea 17 ore!). Groenlanda are o rată mare de sinucideri și din cauza alcoolismului și a lipsei locurilor de muncă.

Nu am tras perdeaua la fereastra largă a camerei mele, doar de curiozitatea acestei nopți albe... naturale.

Începând cu paralela de 66°33'38" N este Cercul Polar: șase luni de predominant ziuă și șase luni de predominant noapte.

După Nopțile Albe, urmează Zilele Negre!

Luni continue de noapte, nu vezi cerul... te simți ca-n fundul iadului!

*

La 12 km de aeroport există și o mică așezare, Kellyville, pentru oameni de știință.

Muzeul Kangerlussuaq despre istoria Bazei Militare Americane Aeriene Sondrestrom (Bluie West – 8) între 1951-1992 în timpul Războiului Rece cu Uniunea Sovietică, „Bluie" fiind codul militar american pentru Groenlanda în timpul Celui De-al Doilea Război Mondial.

Aeroportul militar construit în 1941 este cel mai mare din Groenlanda.

*

În daneză Grønland (Groinlānd = Terenul Verde).

În limba inuită:

- *takuss* = salut (se pronunță „dagus", „t" și „k" se pronunță ca „d" și „g");
- *gujanag* (giu:enak) = mulțumesc;
- *aap, suu* = da;
- *naamick* = nu.

16.05.2018

Dimineața, între 7:30-9:00, avem micul dejun inclus în prețul excursiei la Hotelul Polar Lounge.

150 de oameni de știință locuiesc permanent în Groenlanda pentru cercetări.

Avem un magazin alimentar, Pilersuisaq, lângă hotel; un oficiu poștal Tele-Post.

Avioanele americane U.S. Air Force pe pistă.

Râul Watson, cu podul deasupra.

Îmi place cum colorează ei casele: roșu aprins (aeroportul), verde puternic...

În noua excursie, către Tundra Safari. Se vede tot orășelul Kangerlussuaq, în vale, pe marginea fiordului, la adăpost de vânturi.

Tundra văzută prin binoclu. Vehicule cu tracțiune pe patru roți pot circula pe toate drumurile astea.

Reni pasc pe crestele muntoase.

Autobuzul derapează pe gheață, în pantă, dă înapoi. Panică înăuntru. Coborâm din mașină și urcăm pe picioare. Cel mai sigur. Până la Stația Meteorologică Daneză (DMI).

Radarele și Antenele pentru comunicații radio militare daneze și pentru monitorizarea și transportul oamenilor de știință de pe calota de gheață - care arată ca niște sfere cu diametrul de 4-5 metri.

Stația de cercetare a atmosferei și ionosferei arctice se numește Sondrestrom, ne spune ghidul (denumită și Kellyville), aflată la 15 km de aeroport. Se folosește aparatură americană și daneză.

*

După masă, între 13:00-18:00, la *Ice Cap [Capota de Gheață]*, punctul 660. Treizeci de turiști, majoritatea pensionari danezi, și ghidul.

35 de km de zdruncinături de-ți sar mațele. Mare deranj pentru puțină plăcere.

Strada a fost construită de compania germană Volkswagen, care după cinci ani s-a mutat în Finlanda. Specii de arbori din Siberia și Canada au fost introduse în Groenlanda și s-au prins.

Reni și bivoli trăiesc în această arie. Există și urși polari pe aici, în Valea Deșertului.

Precipitații puține, ca-n Sahara. De aceea putem vorbi de un... deșert arctic.

Este vară în Groenlanda acum. Zboară păsări, sar animale și e călduț.

Oprim la punctul Old Plane Crash unde un avion islandez s-a prăbușit în 1968 din lipsă de benzină, neputând să aterizeze.

Surprinzător ce bine s-a păstrat (conservat)... aluminiul, fierul - neruginite, parcă avionul ar fi căzut ieri, nu acum o jumătate de secol!

Suntem sfătuiți să nu aruncăm nimic neorganic pe câmp, fiindcă nu se descompune.

Spiritualiști, șamaniști, cercetători în religii vechi, vizitează locul pentru inspirație. Există două puțuri, dar cu apă freatică.

Ajunși la Ghețarul Russel, al cărui perete vertical de gheață ajunge la 68 de metri.

Calota de gheață acoperă 83% din suprafața Groenlandei.

Straturi de zăpadă, pe alocuri înalte ca în Antarctica. Sub zăpadă e gheață, iar sub gheață, apă. Am păşit pe calota de gheață.

În Antarctica, la Polul Sud, (continent format din roci, munți, lacuri, văi) sub gheață este sol. În Arctica (la Polul Nord) este apă; deci Arctica este în realitate un ocean înghețat, denumit Oceanul Înghețat de Nord.

Stratul de ozon deasupra Antarcticii este străpuns de o gaură mare, pe când stratul de ozon de la Polul Nord nu este perforat.

Pinguinii trăiesc doar în Antarctica (i-am văzut în 2015), urșii polari numai în Arctica.

Vârtejuri polare se produc la ambii poli, sud și nord. Câmpul magnetic al celor doi poli este în continuă mișcare: cel sudic cu 10-15 km spre vest, iar cel nordic cu 55-60 km spre partea opusă (est).

Razele ultraviolete de la Soare sunt foarte puternice la ambii poli.

Reni.

La restaurantul Roklublen. Mult plătit, puțin mâncat, dar calitate super.

Bere groenlandeză: Aappaluttumik Nasa-linnguard. În daneză gothåb øl = bere.

Restaurantul se află pe malul lacului înghețat Fergerson, la 5 km de Kanger-lussuaq. Ne-au servit un pește deosebit de delicios: *Helle vox*. Total: 390 kr. (circa 70$).

*

Printre animale specifice groenlandeze: ursul polar, lupul arctic, vulpea arctică, iepurele arctic, bivolul, balenele, câinele groenlandez (pentru sănii). Descendenții animalelor domestice aduse din Europa s-au adaptat condițiilor severe arctice.

*

Groenlanda, care în 1814 devenise colonie daneză, iar în 1953 făcea parte din Regatul Danez, și-a obținut auto-determinarea în 1979, în urma mișcării de independență din anii 1970, iar în 2008, prin referendum – autonomia. Este responsabilă pentru administrația interioară, însă relațiile externe au rămas în sarcina Danemarcei. Din cauza Legislației Pescuitului, Groenlanda s-a retras din Comunitatea Economică Europeană.

Margrette II, regina daneză, este și șefa statului groenlandez.

*

Conform legendei, vikingii, prin Eric cel Roșu, s-au așezat aici în sec. X și au numit această insulă Tărâmul Verde (*Grøn* = verde, *Land* = pământ, țară; în engleză *Green-land*). Deși, peste 80% din suprafață este... albă!

Insula fusese vizitată pentru interese clerice și mercantile, de o expediție englezo-norvegiană încă din anul 1721, la vremea când Danemarca și Norvegia erau unite. Dar, după desfacerea uniunii în 1814, și-n urma Tratatului de la Kiel și a Curții Internaționale de Justiție (1933), Groenlanda rămâne sub control danez.

*

Peste 200 de specii de pești trăiesc aici, 20 de specii de plante, și 700 specii de insecte.

17.05.2018

Zborul GL 500, mai în nord, Kangerlussuaq – Ilulissat, 10:35-11:20.

Pasagerii nu mai trec prin zona de securitate și control ca în celelalte aeroporturi.

Pare ciudat, însă la 100 km în interiorul Groenlandei dinspre vest, suntem izolați ca pe o insulă-oraș. Nu există nici un drum care să conecteze Kangerlussuaq-ul cu altă localitate groenlandeză, iar sosirea și plecarea de aici se face numai aerian.

Într-un avion roșu, cu două elice.

Se văd și râuri albăstruie printre fiorduri.

S-a mai luminat, s-a dus ceața. Apare din nou.

Piloții conduc cu ușa cabinei (*cockpit*) deschisă complet. Se vede clar bordul de comandă.

Deasupra unei regiuni nelocuite, inospitaliere, cu creste ninse, lacuri albe și ceață. Totul e înspumat-gri.

În rada orașului Ilulissat, aisbergi plutind pe mare, de mărimi diferite, unii înalți, apoi insule și insulițe – locuite și nelocuite.

Avionul nu poate ateriza din cauza vitezei vântului și tot dă târcoale în jurul aeroportului din Ilulissat.

Umbra neagră a avionului se vede ca o gâză mare pe oglinda apei.

De vreo oră ne învârtim pe loc!

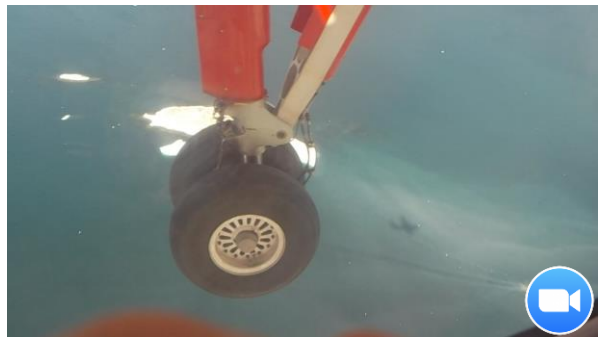

În sfârșit, pilotul își ia inima în dinți și aterizează...

Într-adevăr, vânt rece în Ilulissat, simțim afară. De la aeroport m-a dus reprezentantul hotelului direct la Hotel Icefiord, unde aveam rezervare, camera 108, cu vedere spre ocean și ghețari. Minunat!

Am găsit o blană de bou-moscat pe pat, ca decor.

*

Seara și noaptea cu atâta lumină afarăăă... nici nu-ți vine și nici nu poți să te culci!

Turul orașului, cu Cecilie (daneză) ca ghid.

La gura Fiordului de Gheață Kangia, lung de 60 km, se află orașul Ilulissat.

4600 locuitori în Ilulissat (*ice-berg*).

2500 de turiști pe an vin aici.

Qaa Tamassa = Bine ați venit (în inuită).

Banca. *Sanawttarfix* (atelier de artă).

Clădirea colonială a Managerului.

Fostul Tribunal. Tâmplăria construită în anul 1739.

Centrul orașului.

Cantina pescarilor.

Peștii cei mai importanți: halibutul negru, codul, crevetele.

Pescuitul este mare industrie, dar pentru prinderea de balene și foci îți trebuie licență. La fel pentru animalele mari de pe uscat.

Compania Royal Greenland, pentru comerțul cu carne de balene, 5 miliarde de krone profit.

Fabrica de conserve de pește.

Firma *Hallibot Greenland* - pentru reglementarea vânzătorilor de piață.

Un monument dedicat lui Knud Johan Victor Rasmussen (1879-1933), explorator, antropolog și etnolog danez.

Spitalul: 5 doctori și 23 surori medicale - pentru 139 pacienți.

Denumirea locală a fiordului din Ilulissat este Sermeq Kujalleq.

80 km lungime, 8 km lărgime, cu un ghețar în vârf.

Caiacele groenlandeze: pe mărimea fiecărei persoane se construiesc.

Colibă de eschimoși.

Jacob Sørensen Severin (1691–1753), comerciant danez, care a deținut monopol comercial pe Groenlanda între 1733 și 1749; a fost primul afacerist care a ajuns în Ilulissat și a făcut negoț cu localnicii. De aceea, orașul fusese numit inițial Jakobshavns.

Inuiții, aduși de la sate la orașe, au fost instalați in apartamente.

Biserica Sionistă (1779-1929).

18.05.2018

Când m-am sculat de dimineață, aisbergurile se apropiau de țărm, lângă fereastră camerei mele. Plutesc acum liniștiți pe apa din Golful Disco.

Astă-noapte, la ora douăsprezece, fotografiam soarele strălucind deasupra aisbergurilor: ca-n miezul zilei!

Bărci cu motor șerpuiesc printre ghețari ca la un spectacol sportiv.

Micul dejun între 7:00-9:30 la Hotel IceFiord, dimineața; inclus în preț.

Au o pâine pușcoace deosebită, care-mi place, cu semințe prin ea, prăjită, cafenie, crocantă, călduță.

*

Zi... „liberă”. Adică pot vizita singur prin oraș.

La Muzeul Ilulissat.

60 krone pentru vizitarea a două muzee: acesta, și cel de artă.

Încalț cipicii albaștri de plastic peste bocanci.

Omul s-a luptat cu natura de când se știe, i s-a adaptat (iar în timpuri moderne a adaptat-o) cum a putut.

Muzeul este dedicat expedițiilor arctice ale lui Knud Rasmussen.

*

Toți câinii din Cercul Polar trebuie să fie folosiți la sănii. De la vârsta de 5 luni, câinii sunt puși în lanț. Dacă un câine a fost dus în sud de Cercul Polar, nu se mai poate încadra la condițiile polare. Câinii slobozi pot fi împușcați.

*

Colonia Jakobshavn (actualul Ilulissat) s-a fondat în anul 1741 de către Compania Regală Groenlandeză de Afaceri, care cumpăra petrol si blănuri de la inuiţi și vindea tabac, cafea, făină și pistoale.

La etaj, expoziție de la cursele de sănii trase de câini din perioada 1985-2009 și un video despre întreținerea și repararea săniilor și folosirea lor de către vânători.

*

Când mă întorc la hotel, sunt roșu la față de frig, vânt și soare - după colindat ore în șir prin Ilulissat.

Lumină puternică în Groenlanda, fiindcă este reflectată de gheață și zăpadă.

*

În interiorul Groenlandei ținutul e *permafrost* [înghețat permanent: iarna și vara].

*

Triburile de eschimoși inuiți trăiesc în Alaska (incluzând și Insulele Aleuntine), Canada, Siberia, și Groenlanda.

Sunt circa 100.000 de vorbitori, dar dialectele atât de diferite, încât nu se înțeleg între ele. Limba oficială națională a fost declarată groenlandeza. În Groenlanda trăiesc peste 50.000 de inuiți, care vorbesc trei dialecte principale: groenlandez vestic, groenlandez estic, și dialectul Thule (în nordul-vestul Groenlandei). În prezent, în Groenlanda: 70% vorbesc limba groenlandeză (așa se numesc împreună toate dialectele inuite de aici), 15% sunt bilingvi (daneză și groenlandeză) și 15% daneză, conform lingvistului danez Karen Langgård (2001).

Jørgen Brønlund
Knud Rasmussen & Tobias Gabrielsen
Angutit pingasut Iluliarmiut, tamarmik immikkut isittup avannaarsuani misissuinermut perqataapput.
Jørgen Brønlund & Tobias Gabrielsen
Tre mænd fra Ilulissat, som hver på sin måde bidrog til udforskning af Arktis.
Jørgen Brønlund & Tobias Gabrielsen
Three men from Ilulissat, who have contributed to the exploration of the Arctic.

Knud Rasmussen, explorator polar danez, s-a născut la Ilulissat în anul 1879, în casa devenită muzeu, fiu al preotului Chr. V. Rasmussen și al Sofiei Rasmussen (n. Fleicher).

Cunoștea ambele limbi (daneză și inuită din Groelanda vestică) și a servit lider în câteva din cele șapte expediții arctice ale sale. A efectuat studii de etnografie în Danemarca. A colaborat la ziare, și a scris cărți descriind expedițiile sale.

În 1902 a participat împreună cu Ludvig Mylius-Erichsen, Harald Viggo Moltke și Jørgen Brønlund la „Expediția Literară”, care vizita eschimoșii groenlandezi din Thule, culegând informații despre miturile, credințele, și modul lor de viață. A vizitat inuiții din toată lumea (Groenlanda, Canada, Alaska și Siberia) și a studiat migrația lor. Din Siberia a fost deportat de regimul sovietic, dar culesese deja informațiile etnografice necesare.

A decedat în anul 1933, în urma unei gastrite acute, la vârsta de 54 de ani.

*

În 1846 și 1847 s-au construit case în orașele Jakobshavn (toponim danez), re-numit Ilulissat (toponim inuit) și respectiv Godthåb, toponim danez, re-numit Nuuk (toponim inuit) care să adăpostească seminarii pentru studenți catehiști.

Groenlanda seminarul pentru catehiști era numit Ajoqersuivissuaq și s-a deschis în anul 1848, selectând în special băieți ca studenți. Iar printre primii preoți groenlandezi s-a numărat Tobias Mørch.

19.05.2018

Ghețarii s-au apropiat, îi văd pe fereastră.
Seara se vor depărta spre larg...
Fac un du-te vino ziua și noaptea.

Blocuri de gheață

Cu Cecilie (ghida de la agenția mea „World of Greenland") și Ida, ambele daneze, mergem la Așezământul numit Sermermiut la 1,5 km de Ilulissat, la Ghețarul Sermeq Kujalleq.

În funcție de climatul global, Ghețarul Kujalleq se mișcă într-o parte sau alta și se sparge în bucăți, eliberând 35 km^3 de gheață.

4000 km suprafața de gheață a fiordului.

Sermermiut a fost o așezare de eschimoși („oameni de gheață") care au locuit aici începând din anii 2500 î.C.

În prezent nu se mai află decât țăruși marcând locurile unde se găseau colibe. Eschimoșii inuiți erau vânători nomazi. Iarna se adăposteau în colibe, iar vara în corturi.

*

Trei culturi inuite s-au succedat în această așezare:

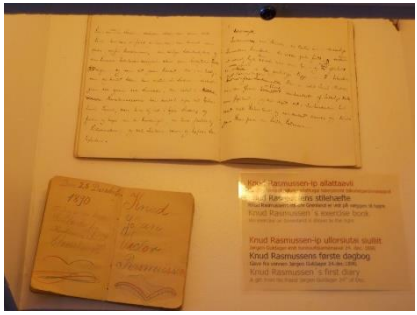

1) Cultura inuită Saqqaq (2500-1000 î.C.). Eschimoșii vânau cu arcuri și săgeți foci pe țărm. Și aveau câini, dar nu sănii.

2) Cultura inuită Dorset (500 î. C. - 200 d. C.). Vânau foci și morse pe gheață. Nu aveau câini, dar foloseau sănii la transport.

3) Cultura inuită Thule (1000-1750 d.C.). Vânau foci, morse, balene, păsări, și pescuiau. Utilizau sănii trase de câini.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când condițiile de vânat și pescuit s-au înrăutățit din cauza gheții avansate, Așezământul Sermermiut a fost abandonat.

Cecilie ne-a dat „tălpici” să-i punem sub bocanci ca să nu ne afundăm în zăpadă.

Cu toate astea, am alunecat, am căzut, iar eu m-am împotmolit în zăpadă și apă pân’la genunchi - de nu mai puteam să ies! M-au tras, Cecilie de-o mână, Ida de alta!...

Ud complet, abia am așteptat să ajung la hotel să mă schimb.

*

Inuiții respectă mormintele predecesorilor, le consideră sacre.

*

În culturile inuite vechi, femeile bătrâne - ca să nu rămână povară pentru familie - se aruncau de pe stânci... iar bărbații bătrâni se duceau în sălbăticie, izolați și rămâneau acolo până mureau. {Total opus civilizației occidentale...}

În lumina soarelui, seara strălucesc ghețarii de parcă iau foc.

*

Caiac, harpon, hanorac sunt obiecte și cuvinte de proveniență eschimosă achiziționate în viața și limbile contemporane.

Caiacul este considerat cea mai bună barcă pentru o singură persoană, inventat de bărbații eschimoși pentru folosit la vânat.

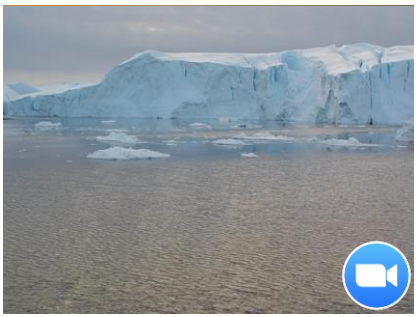

Femeile eschimose utilizau pentru transport o barcă largă și pentru toată familia, dar ușoară, numită *umiaq*, cu pânză pentru propulsie, și cu vâsle. În prezent, *umiaq*-urile au fost înlocuite de bărcile cu motor - mai practice.

Ca și în Alaska, inuiții din Groenlanda întrebuințau un cuțit special, numit *ulu*, pentru tăierea cărnii de animale, și *ace* de cusut haine, plus piei de animale pentru încălțăminte (precum erau făcute opincile românești din piele de porc). Inuiții aveau două case: una de iarnă și alta de vară.

Casa de iarnă adăpostea 30-40 de persoane, formate din 5-10 grupuri (familii, sau persoane singure) diferite. Construiau din staturi de pietre alternând cu brazde de iarbă de 10-15 metri lungime și 4-5 metri lățime. La ferestre, în loc de geam, puneau intestine de focă, prin care nu se vedea afară, dar lumina pătrundea înăuntru.

Am văzut intrarea în casă: în spatele ușii era un coridor, lung de 7-8 metri, săpat în pământ (ca un beci) - sub nivelul podelei casei, deoarece aerul rece, fiind mai greu decât cel cald, curge pe jos.

Era și un horn, pentru fum, pe care-l închideau sau deschideau. Oală de urinat, lampă din piatră moale, funcționând cu ulei din grăsime de focă și de alte animale marine.

Dormeau toți pe platformă în camera cea largă. Pieile de focă separau grupurile de oameni în casă. Un bărbat avea mai multe neveste și o droaie de copii.

Astăzi lămpile inuite se găsesc doar ca simbol de căldură și decor în case.

Când venea vara, acoperișul casei de iarnă era scos pentru aerisire și curățire a încăperilor. Inuiții se mutau apoi în corturi (case de vară).

*

Inuiții credeau în *amulete*: obiecte (pene, pietre, mărgele etc) care le aduceau noroc (îndreptau spiritele rele, sau atrăgeau spiritele bune). Amuletele erau obiecte secrete pe care inuiții le purtau cu ei.

Pe lângă amulete, inuiții făceau sculpturi denumite tupilaq, reprezentând creaturi mistice ori spirite grotești, pe care le descântau șamanii, și făceau farmece (precum vrăjitoarele la noi), apoi le aruncau în mare și le trimiteau să ucidă dușmanii.

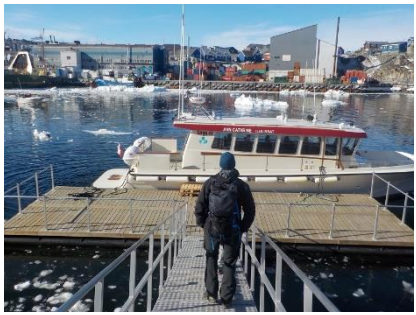

Șamanii, denumiți în Groenlanda *angakkoq*, oamenii medicinali (care erau un fel de vraci), jucau un rol important pentru inuiți.

*

Săniile cu câini sunt și astăzi folosite la vânat, transport și turism, deși săniile cu motor (*snow mobiles*) le concurează puternic. Funiile cu care-s legați câinii pot fi de aceeași lungime, sau de lungimi diferite. Iar numărul de câini depinde de tipul saniei și încărcătura ei. Când funiile au lungimi neegale, cu funia cea mai lungă este legat câinele cel mai obedient, care va deveni lider (cel mai în față) - dând direcția de mers.

Sania cu câini este prevăzută și cu o frână solidă de picior, în cazul în care sania alunecă pe coaste abrupte și nu mai poate fi controlată prin câini.

Între orele 22-0:30 în noaptea albă de 19 spre 20 mai 2018, cu vaporul spre ghețarii din Fiordul Ilulissat, care-i 80 km lung și 8 km lat.

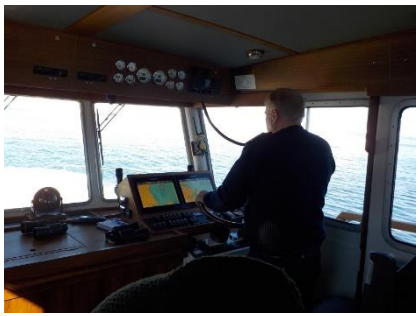

83% din suprafața sa e acoperită cu gheață. Adâncimea medie a apei: 1000 metri. În rada portului: 250 metri.

Soarele și Luna - amândouă pe cer în același timp, la distanță mică între ele! Ce imagine, parcă fantastică!

Ghețarii se fisurează și se sparg. Împinși de Curentul Labrador, ei scapă în Ocean Atlantic prin Golful Disco.

Dârele mai albastre înghețate desemnează locul unde gheața se topește, apoi se fisurează și sparge.

*Ne-a arătat ghida două feluri de gheață: **transparentă** (de vezi prin ea, tare, cu densitate ridicată) și **alburie** (ca laptele; nu vezi prin ea, și se sparge ușor - are densitate redusă).*

În lunile decembrie și ianuarie, când soarele nu se arată, pe orizont se văd **Luminile Nordice** (*Northern Light*s), ca dâre verzi, purpurii, galbene sau roz. E frumos: poetic, artistic. Te fac să visezi la necunoscutul cosmic...

Străzile sunt iluminate artificial tot timpul, iar în case se aprind așa-numitele Lămpi Fericite: a căror intensitate luminiscentă crește automat începând de dimineața până la prânz, apoi scade automat spre seară - imitând lumina naturală din timpul verii.

*

Pe mare e mai frig ca pe uscat. Din peste 30 de turiști pe vapor, doar doi eram nedanezi - eu și o austriacă. M-am întors la hotel după unu noaptea.

21.05.2018

Ultimul tur groenlandez. Cu ambarcațiunea IceCap spre Ilimanaq. Căpitan: Arne. Ghidă: Zita.

Există dispute actuale pentru mica Insulă Hens, nelocuită, între Canada și Danemarca, care însă poate avea resurse naturale în jur.

Se împlinește un deceniu de la Conferința din anul 2008 privind gestionarea (divizarea) resurselor naturale din regiunea Polului Nord între cele cinci țări riverane: Statele Unite, Rusia, Canada, Norvegia, și Danemarca.

Se marchează evenimentul printr-o nouă întâlnire chiar aici, începută ieri în Ilulissat și continuată azi în Ilmanaq.

*

În fiecare an, pe 13 ianuarie, la ora 12:47 (13 minute până la ora 13), inuiții se urcă pe Dealul Holms, din Ilulissat, să vadă Soarele, pentru numai 5 minute, făcând un mic arc de cerc deasupra orizontului.

Tot decembrie și ianuarie e noapte continuă (Zile Negre) în această parte de lume.

*

Avem un șlep (spărgător de gheață) în față, și căpitanul nostru se ține exact după el.

Din cauza gheții nu am putut ajunge la țărmul așezării de pescari, cu 56 de locuitori, Ilimanaq, și ne-am întors prin Fiordul Kangia la Ilulissat.

Informațiile sunt în daneză, dar îmi traduce Zita, traducătoarea blondă cu ochi albaștri.

*

Se aud zguduituri când vaporul se izbește de ghețuri mici, plutitoare. Trecem pe lângă aisberguri și de o sută de metri înălțime (deasupra apei).

Vin danezi care lucrează temporar în Groenlanda (pe timpul verii), apoi se întorc în Danemarca, și alții care s-au stabilit aici.

*

În Danemarca se plătesc taxe mari (până la 40-50%) din salariu, însă cetățenii au asigurare medicală și învățământ la toate nivelele gratuite.

*

Ilulissat conține cabine echipate de panouri solare (pentru electricitate, căldură).

*

Danezii (precum și celelalte popoare germanice) sunt mari consumatori de bere. Servim acum „Carlsberg”, produsă în Copenhaga începând din anul 1847.

*

În era digitală, Groenlanda a construit un cablu subacvatic pentru internet de circa 4.600 km, conectându-se cu Canada și Islanda în anul 2009, iar din 2017 încearcă extinderea cablului în zona arctică interioară (așezările Maniitsoq, Aasiaat și Sisimiut).

Pe lângă cabluri marine se folosesc și unde radio, plus legături prin satelit - pentru a îmbunătăți comunicațiile. Analog în consultații medicale și educație la distanță (prin Internet).

Pentru generarea de „energie verde” se vor construi, pe lângă hidrocentrale, solare și eoliene. Sectorul minier se va dezvolta (Groenlanda dispunând de resurse uriașe).

Se va baza pe principiul de auto-susținere (sustenabilitate).

*

Aparatele de zbor Air Greenland, dar și unele vapoare sunt vopsite în roșu. De ce? În caz de vreun accident, vor fi ușor distinse din albul zăpezii.

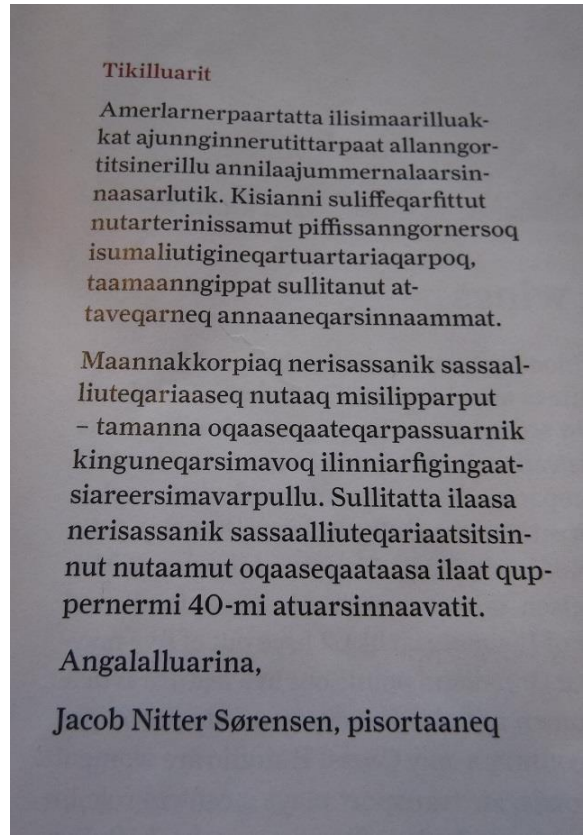

Tikilluarit

Amerlarnerpaartatta ilisimaarilluakkat ajunnginnerutittarpaat allanngortitsinerillu annilaajummernalaarsinnaasarlutik. Kisianni suliffeqarfittut nutarterinissamut piffissanngornersoq isumaliutigineqartuartariaqarpoq, taamaanngippat sullitanut attaveqarneq annaaneqarsinnaammat.

Maannakkorpiaq nerisassanik sassaalliuteqariaaseq nutaaq misilipparput – tamanna oqaaseqaateqarpassuarnik kinguneqarsimavoq ilinniarfigingaatsiareersimavarpullu. Sullitatta ilaasa nerisassanik sassaalliuteqariaatsitsinnut nutaamut oqaaseqaataasa ilaat qupperner mi 40-mi atuarsinnaavatit.

Angalalluarina,

Jacob Nitter Sørensen, pisortaaneq

Scrierea inuită, cu litere latine, are cuvinte lungi și foarte lungi.

*

Mari proiecte de extracții minerale în Groenlanda: aur, zinc, fier, plumb, nichel, cupru, calciu, feldspat (anortozit), folosit la fibre de sticlă și la vopsit, corindon, fluorină, elemente terestre rare, tantalum, niobium, zirconium, uraniu, titaniu.

*

Capitala Groenladei este însă orașul numit Nuuk din 1979 (în daneză Godthåb) care înseamnă Buna Speranță, fondat de guvernatorul Claus Paarss în anul 1728). Cu o populație de 17.000 locuitori, este cea mai mare așezare groenlandeză. Guvernatorul Paarss a început colonizarea cu prostituate și pușcăriași - ca în majoritatea coloniilor.

Muzeul de Artă din Ilulissat este dedicat pictorilor groenlandezi.

Emanuel A. Petersen (1894-1948), născut în Frederiksberg, Copenhaga, a călătorit în Groenlanda de douăsprezece ori în perioada 1925-1946. A studiat arta cu profesorul Ejler Sørensen.

Zeci de picturi de-ale sale sunt expuse. Alți pictori groenlandezi: Hans Jaconi, Aka Hoegh, Peter Rosing, Harald Moltke, Ossian Elgstrøm etc.

O expoziție a Studiourilor Kinngait din Cape Dorset, Canada. Au expus: Cee Pootoogook, Itee Pootoogook, Kakulu Saggiaktok, Malaija Pootoogook, Mayoreak Ashoona, Ningeokuluk Teevee, Ohotaq Mikkigak, Papiara Tukiki, Pitaloosie Saila, Qavavau Manumie, Saimaiyu Akesuk, Shuvinai Ashoona, Siassie Kenneally, Tim Pitsiulak.

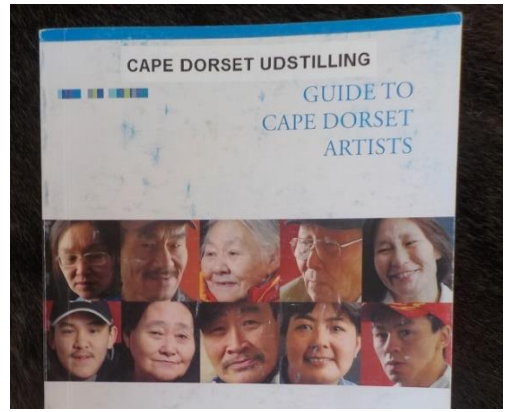

Am răsfoit „Guide to Cape Dorset Artists”, de Kyra Vladykov Eisher, și fotografii de Jerry Riley, tipărit de municipalitatea din Cape Dorset, Canada, în anul 2008.

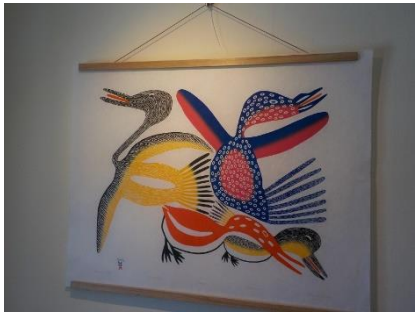

Biografii și interviuri ale artiștilor inuiți: o sută la număr, din Cape Dorset.

*

Artiști groenlandezi: Aka Heegh, Arnannguaq Hoegh, Camilla Nielson, Kari Kristoffersen, Inuk Silis Heegh, Ivalo Abelsen, Ivan Burkal, Ivinguak Stork Heegh, Jannie Jergensen, Julia Pars, Julie Edel Hardenberg, Kristine Spore Kreutzmann, Linda T.H. Milne, Lisa Kreutzmann, Lisbeth Karline Poulsen, Maria P. Kjaerulff, Miki Jacobsen, Mike Lynge, Naja Rosing-Asvid, și Pierre Auzias.

În albumul „Eskimo Art”, de Cottie Burland, publicat în 1973, predominând elementele arctice: caiacul, soarele (atât de dorit!), schiurile, peștii, câinii pentru sănii, măștile, hanoracul, vasele, toba, animalele mitologice eschimose, păsările arctice, ursul polar etc.

Directorul Muzeului de Artă Ilulissat, Ole Gamst-Pedersen, aflând că mâine plec in Danemarca, mă sfătuiește să vizitez Muzeul „Louisiana" din Humlebaek, în nordul Copenhagăi, unde este o expoziție de ceramică a lui Picasso.

22.05.2018

Ziua întoarcerii. Tot cu Air Greenland.

Ilulissat - Kangerlussaq (GL571)

Kangerlussaq - Copenhaga (GL782)

Iar nu există control de securitate, intrăm direct în avion în Ilulissat.

Dar la zborul spre Copenhaga, în Kangerlussuaq va fi control.

*

Întârzierea decolării avionului din Ilulissat ne-a amânat plecarea spre Copenhaga pentru ziua următoare.

Compania aeriană ne-a asigurat, în schimb, hotel gratuit pentru o noapte în Kangerlussuaq și bonuri gratuite (în valoare de 125 kr., aprox. 20$) pentru mese.

*

Ziare bilingve (groenlandeză-daneză) primite în avion: „Atuagagdliutit / Grønlandsposten)” și „Sermitsiaq”.

*

Soarele Strălucește în Miezul Nopții

La noii Eschimoși...

Nopțile sunt Albe & Zilele Negre

La Cercul Polar...

Ghețarii lucind ca focul

Sub razele solare...

Marea înghețată...

Permafrost.

Cuvântul dezghețat.

Sunt bronzat, cărămiziu la față, de la radiațiile arctice.

Am cunoscut o nouă lume-veche... începând de la Paleo-Eschimoși...

E Timpul

și Netimpul să închei

acest poem în proză -

INUIT.

*

Călătoria te menține tânăr.

ISBN 978-1-59973-565-8